

Kuuleminen ympäristövaliokunnassa 10.1.2023 kansallisesta ilmasto- ja energiastrategiasta

Ilmastoyksikkö, ympäristöministeriö

Magnus Cederlöf

9.1.2023

Taustaa

Valtioneuvosto hyväksyi kesän 2022 aikana kolme ilmasto- ja energiapolitiikan keskeistä suunnitelmaa eli ilmasto- ja energiastrategian, keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman sekä maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman. Näiden rinnakkainen eduskuntakäsittely on tarjonnut hyvät mahdollisuudet hahmottaa, kuinka laajasta kokonaisuudesta on kyse ja samalla huomioida suunnitelmien väliset kytkennät. Ilmastopolitiikan kannalta kyse on myös siitä kokonaisuudesta, jolla pyritään varmistamaan erityisesti heinäkuussa voimaan astuneen ilmastolain sisältämän hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen vuonna 2035.

Nyt käsiteltävänä olevat suunnitelmat on ainakin osittain valmisteltu aikataulullisesti rinnakkain ja niiden laatimisessa on myös hyödynnetty samaa tietopohjaa, joka on syntynyt ns. Hiisi-hankkeen tulosten ja skenaarioiden perusteella. Erityisenä haasteena suunnittelutyössä on tällä kertaa ollut toimintaympäristössä tapahtuneet ja tapahtuvat nopeat muutokset.

Ilmasto- ja energiastrategia

Ilmasto- ja energiastrategian tavoitteena on tarkastella ilmasto- ja energiapolitiikan kenttää kokonaisvaltaisesti kattaen kaikki siihen kuuluvat sektorit. Näin ollen strategissa käsitellään ainakin yleisellä tasolla myös joitakin Kaisu-suunnitelmaan sisältyviä asioita. Viime vuonna energiasektorilla ja energiapolitiikassa oli harvinaisen voimakas turbulenssi, mikä heijastui myös strategian valmisteluun sen loppuvaiheessa.

Strategian keskiön muodostaa sen toinen luku, johon sisältyvät ns. linjaukset. Terminä linjaus on aika yleinen ja esitetyt linjaukset ovat myös sisällöltään varsin eritasoisia ja –tyyppisiä. Kyse on joka tapauksessa käsitteestä, joka on laajempi ja yleisempi kuin perinteinen politiikkatoimi. Linjauksia on kaiken kaikkiaan hyvin runsaasti mikä asettaa strategian toimeenpanon seurannalle omat vaatimuksensa.

Linjaukset kattavat myös taakanjakosektorin ja sen toimet. Käytännössä se tarkoittaa strategian kannalta sitä, että tässä yhteydessä referoidaan Kaisu-suunnitelmaa ja siihen sisältyviä toimia yleisellä tasolla. Linjausluvun jälkeen esitetään tavoitteiden saavuttamista sekä siihen liittyviä vaikutusarvioita. Myös kyseinen strategian kolmas luku on kokonaisuuden kannalta hyvin keskeinen. Päästövaikutusten arviointi perustuu ensisijaisesti Hiisi-hankkeen yhteydessä laadittuihin arvioihin.

Strategian luvussa 3.1 tarkastellaan keskeisten kansallisten ilmastotavoitteiden, kuten vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteen sekä vuoden 2030 päästötavoitteen saavuttamista. Analyysin pohjana ovat Hiisi-hankkeen skenaariot, joiden mukaan sekä vuoden 2030 päästövähennystavoitteesta että hiilineutraaliustavoitteesta jäädään jonkin verran. Tavoitteiden saavuttaminen voisi kuitenkin tekstin mukaan olla mahdollista tietyillä oletuksilla, kuten erityisesti Raahen terästehtaalla tehtävät tuotantomuutokset ja investoinnit sekä niiden ajoitus. Raahen mahdolliset investoinnit vaikuttavat

hyvin tuntuvasti erityisesti päästökauppa-sektorin päästökehitykseen, yhteenlaskettu vaikutus voisi olla jopa 3-4 Mt CO₂ vuodessa. Tämänkokoinen päästövähennys strategiassa käytetyn politiikkaskenaarion päälle tarkoittaa, että hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen voisi onnistua varsinkin, jos oletetaan että myös maataloudesta aiheutuvia päästöjä voidaan vähentää asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen voisi käytettyjen arvioiden perusteella toteutua päästötasolla n. 21 Mt CO₂. Maankäyttösektorin osalta tämä tarkoittaa nettonielun tuntuvaa vahvistamista, varsinkin kun otetaan huomioon tiedot nettonielun kehityksestä vuonna 2021. Maankäyttösektorin nielun vahvistamiseksi on laadittu ns. Misu-suunnitelma eli maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma. Lisätoimia maankäyttösektorin tilanteen parantamiseksi harkitaan myös nyt alkuvuoden aikana.

Strategiassa esitetyn arvion mukaan vuoden 2030 60 %:n kokonaispäästötavoite jää saavuttamatta, elleivät terästeollisuuden suurinvestoinnit ehdi toteutua ennen sitä. Strategiassa esitetty analyysi on kuitenkin tältä osin varsin yleinen eikä erittele päästökaupan tarkkaa osuutta vuoden 2030 päästömäärästä. Taakanjakosektorin osalta todetaan, että mikäli käytössä on EU-lainsäädännön joustokeinot ja Kaisun mukaiset toimet voidaan päästä vuoden 2030 oletettuun päästövähennystavoitteeseen eli 50 %:n päästövähennykseen. Näin ollen strategian arvio on tässä suhteessa yhteneväinen Kaisussa esitetyn toimenpideohjelman ja sen vaikuttavuuden kanssa. Lisäksi voidaan todeta, että käynnissä oleva energiakriisi saattaa hyvinkin entisestään nopeuttaa siirtymistä puhtaaseen energiaan, joka heijastuu myös myönteisellä tavalla päästökehitykseen.